

Návrat

2013

Návrat je nezisková organizácia, ktorá od roku 1993 presadzuje a podporuje návrat opustených detí z inštitúcií (detských domovov) do rodín. Sme presvedčení, že jedine rodina so stabilnými milujúcimi rodičmi dokáže dieťaťu poskytnúť optimálne podmienky pre zdravý duševný vývin.

Našou víziou je prakticky a odborne prispieť k dosiahnutiu takého stavu v spoločnosti, v ktorom:

- všetky deti budú prežívať detstvo v rodinách schopných poskytnúť im bezpečie, starostlivosť a lásku,
- všetky opustené deti nájdu útočisko v rodinách ochotných postarať sa o ne,
- rodinám s vážnymi problémami bude včas poskytnutá potrebná sociálna a psychologická pomoc, aby sa predišlo vážnemu strádaniu ich detí.

Sme presvedčení, že **DIEŤA** má právo na plný rozvoj svojej osobnosti a na napĺňanie základných fyzických a psychických potrieb. Sme presvedčení, že **RODINA** je optimálnym prostredím, v ktorom môže dieťa dozrieť v plnohodnotnú a zodpovednú bytosť. Rodina je priestor, ktorý poskytne dieťaťu lásku, prijatie, pocit bezpečia a istoty. Sme presvedčení, že **MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY** majú rozhodujúci význam pre kvalitu života. Pre zdravý vývoj dieťaťa majú nezastupiteľnú úlohu vzťahy s rodičmi. Dieťa potrebuje vyrastať s rodičmi – či už sú to rodičia vlastní alebo náhradní.

Predsedníctvo Návratu:

Mgr. Marek Roháček, predseda
Mgr. Renáta Matejová, podpredseda
Bc. Alžbeta Padyšáková
Mgr. Pavel Kailing
Ing. Andrej Jankuliak

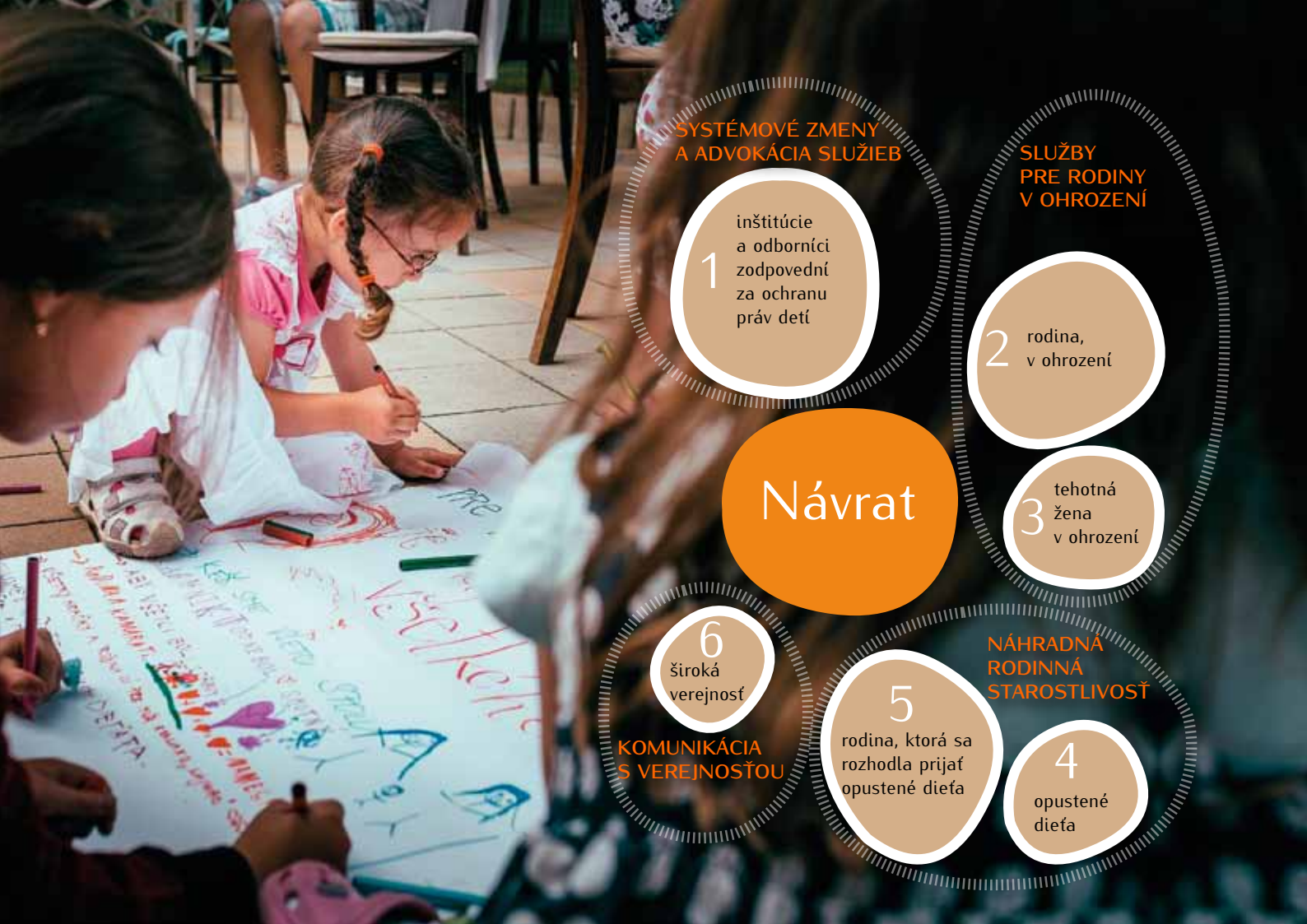
Revízna komisia:

RNDr. Peter Paľaga, predseda revíznej komisie
Ján Horňáček
Ing. Tomáš Dulovič
Aktuálne v 7 regionálnych centrách Návrat **viac ako 30 ľudí** (sociálnych pracovníkov, špeciálnych pedagógov, psychológov) poskytuje komplexné odborné služby v dvoch základných oblastiach: **náhradná rodinná starostlivosť a sanácia rodín v ohrození**. Desiatky odborníkov rôznych profesií spolupracujú s Návratom externe. **Stovky ľudí podporujú našu misiu osobnou angažovanosťou.**

Manažment Návratu v roku 2013:

Marek Roháček, *predseda združenia*
Milada Bohovicová, *odborná garantka služieb a metodička*
Lucia Marková, *finančná manažérka*
Lucia Boďová (Hrušková), *manažérka pre komunikáciu s verejnosťou a fundraising*
Denisa Ničiková, *koordinátorka, Žilina*
Alena Molčanová, *koordinátorka, Prešov a Bardejov*
Danka Žilinčíková, *koordinátorka, Banská Bystrica*
Soňa Očkášová, *koordinátorka pre služby náhradným rodinám, Bratislava*
Lenka Dvornáková, *koordinátorka pre služby rodinám v ohrození, Bratislava*

SYSTÉMOVÉ ZMENY A ADVOKÁCIA SLUŽIEB

1

inštitúcie
a odborníci
zodpovední
za ochranu
práv detí

SLUŽBY PRE RODINY V OHROZENÍ

2

rodina,
v ohrození

3

tehotná
žena
v ohrození

Návrat

6

široká
verejnosť

KOMUNIKÁCIA S VEREJNOSŤOU

5

rodina, ktorá sa
rozhodla prijať
opustené dieťa

NÁHRADNÁ RODINNÁ STAROSTLIVOSŤ

4

opustené
dieťa

Pár slov na úvod

Je to už viac ako 20 rokov, čo sme skladali myšlienky, ktoré sú dnes zhmotnené v celku aktivít pod názvom Návrat. Keď sme začínali pred 20 rokmi ako mladí absolventi s víziou a nadšením, stretali sme starších kolegov, ktorí mali potrebu nám zdôrazniť, že v danej oblasti pracujú už 20 rokov. Veľa rešpektu vtedy u nás nezískali, skôr sme ich vnímali ako skostnatelých a bez entuziazmu rozvíjaj veci ďalej. Preto si dnes nie som istý, či sa máme veľmi chváliť dĺžkou svojho pôsobenia. Nechám to na posúdenie iných.

Pri tejto príležitosti sme sa preto rozhodli parafrázovať jeden známy provokatívny výrok do tvrdenia: *...Návrat neexistuje...* Pôvodný výrok Donalda Winnicotta znie: *„Dieťa neexistuje ... existuje len matka a dieťa“.*

V určitých prípadoch sa dá tiež parafrázovať, že: *Matka neexistuje... existuje len matka a odborník.* Pretože ak ide o dieťa so špeciálnymi potrebami, tak láska nestačí.

Rovnako: *Odborník neexistuje...* bez funkčného vzťahu matka a dieťa. Ak by neexistovali rodičia, ktorí sú ochotní prijať deti, odborníci by boli nadbytoční.

A tak sa dostávame k tomu, že existencia Návratu je odvodená od otvorenosti rodičov prijať dieťa s láskou a spolupracovať s odborníkmi na jeho rozvoji.

Do toho, čo sme za vyše 20 rokov zažili vďaka rodičom a partnerom, môžete nazrieť cez štyri hlavné oblasti a cez líniu udalostí a fotografií, ktoré sa tiahnu výročnou správou. Táto výročná správa nie je len ročenkou ale zároveň *dvadsaťročenkou*.

Počas minulého roka sme okrem našich kľúčových oblastí činnosti priniesli na Slovensko nový program zameraný na riešenie agresívneho správania detí a prácu s rodinami detí s problémovým správaním. V ART tréningu (Aggression Replacement Training) vyškoolíme odborníkov z Návratu a iných organizácií, ktorí budú program realizovať v detských skupinách rôzneho veku a v rodinách a vyškoolíme aj nových trénerov, ktorí budú napomáhať implementácii programu po celom Slovensku.

V oblasti komunikácie s verejnosťou sme naštartovali trojročný komunikačný projekt Detstvo potrebuje rozprávku, hru a smiech prvou časťou – Detstvo potrebuje rozprávku. Projekt bol zameraný na podporu rozprávky ako nástroja, ktorý majú v rukách rodičia, ktorí chcú komunikovať so svojimi deťmi im blízkym a zrozumiteľným jazykom a informovali sme aj o terapeutickom rozmere príbehov.

Prajem Vám príjemné nahliadnutie do nášho príbehu.

Marek Roháček, predseda Návratu

PODPORA SVOJPOMOCNÝCH AKTIVÍT

Medzi naše prvé aktivity patrilo iniciovanie stretávania náhradných rodičov na **Klube náhradných rodín**. Dnes sú aktívne kluby v 22 mestách na Slovensku a vytvárajú priestor, kde sa rodičia môžu zdieľať so svojimi problémami, klásť otázky, vzdelávať. Poskytujeme im metodické vedenie a odbornú podporu, od roku 2002 aj v spolupráci s Asociáciou náhradných rodín, v ktorej sú aktívni samotní náhradní rodičia.

V spolupráci s ANR sa podieľame aj na realizácii **víkendových** či **viacdňových pobytov**. Robíme na nich odborné prednášky, semináre, workshopy, ktorých cieľom je zvyšovať schopnosť rodičov vytvárať si pevné vzťahy s prijatými deťmi, rozumieť im a naplňovať ich potreby čo najlepším spôsobom.

Niektorí náhradní rodičia sa prirodzene stávajú poradcami pre ďalšie rodiny a sú otvorení venovať im svoj čas a energiu. Preto od roku 2006 **rozvíjame laické poradenstvo** – ponúkame poradcovi vzdelávanie, odborné vedenie a supervíziu.

Tieto partnerské svojpomocné aktivity si veľmi vážime a **tešíme sa z každého aktívneho rodiča a z nasadenia dobrovoľníkov**, bez ktorých by sme mnohé z našich služieb nemohli poskytnúť.

Raz som nachystala chlebičky, deti a išli sme na decembrový Mikulášsky klub. No v ten piatok veľmi snežilo a bola poriadna dopravná zápcha. Išli sme viac ako hodinu v trolejbuse. Viete si to predstaviť, 5 mrzutých detí, pomaly sa vlečúci trolejbus a rozvonávajúce chlebičky. Moje deti zjedli všetky chlebičky, aj spolucestujúcich sme poponúkali a došli sme skoro na konci klubu. No Mikuláš nás ešte čakal :)

Stále chodím na klub, aj keď moje deti sú dospelé. Viem, že to má zmysel, stretávať sa, dať náhradným rodinám priestor, aby sa mohli rozprávať, spoznávať sa navzájom a byť si vzájomne oporou. Pre mňa a moju rodinu bol klub vždy oporou a bol súčasťou našej rodiny.

*Katarína Kuchťáková,
matka 3 pestúnskych a 2 biologických detí*

1

INŠTITÚCIE A ODBORNÍCI ZODPOVEDNÍ ZA OCHRANU PRÁV DETÍ

Tvorcovia pravidiel a zákonov, ktoré bezprostredne ovplyvňujú osudy rodín s deťmi a definujú rámec a podmienky pomoci, na ktorú majú v prípade potreby nárok. Pre efektívne rozhodovanie potrebujú informácie a skúsenosti ľudí z terénu. Odborné organizácie a profesijné združenia, ktorých oblasť záujmu priamo súvisí s aktivitami našej organizácie. Individuálni odborníci (sociálni pracovníci, psychológovia, lekári, pedagógovia...) a laici, ktorí sa zúčastňujú pomoci rodinám a deťom. Ľudia otvorení partnerskej výmene vedomostí a skúseností, vzájomnému obohateniu.

Čo robíme:

Ako expertný poradný hlas sme členmi skupín, kde sa tvoria konkrétne zákony a pravidlá, ktoré sa týkajú práv a potrieb detí. Presadzujeme v nich riešenia kompatibilné s našimi hodnotami.

V rámci školiacích a tréningových aktivít odovzdávame svoje skúsenosti a know-how.

Lobbujeme v prospech konkrétnych rodín a presvedčame úrady, aby ich zaradili do systému pomoci, na ktorú majú právo.

V procese pomoci s pracovníkmi úradov konzultujeme, dávame k dispozícii svoje skúsenosti a pomáhame zefektívniť manažovanie konkrétnych prípadov.

Naši zástupcovia sú aktívnymi členmi odborných organizácií a profesijných združení. Tvoríme a prekladáme publikácie a materiály, ktoré skvalitňujú proces pomoci. Poskytujeme supervíziu dobrovoľníkom a laickým poradcom, ktorí s nami spolupracujú.

Spustili sme 2-ročný projekt medzinárodnej spolupráce s partnermi z Nórska, ktorého cieľom je implementácia osvedčeného programu ART (Aggression Replacement Training – Tréning nahrádzania agresívneho správania) v našich podmienkach. Školíme v ňom odborníkov z Návratu ale aj iných organizácií a inštitúcií v tejto metodike. Cieľom je rozšírenie ponuky služieb pre deti so slabšími sociálnymi zručnosťami a deti s poruchami správania na Slovensku, pretože takáto ponuka na Slovensku doteraz chýba.

Fakty a čísla:

- realizovali sme projekt „Partnerstvo rodiča a odborníka“ v spolupráci s nadáciou Ekopolis a Švajčiarskou konfederáciou a uskutočnili 4 pilotné semináre vzdelávania „významných druhých“ – učiteľov, sociálnych pracovníkov, psychológov (ZŠ Komenského v Bratislave, MPC v Prešove, CPPP v Martine a CPPP vo Zvolene)
- stáli sme pri formovaní Koalície pre deti a zúčastňovali sme sa jej stretnutí (koalícia mimovládnych organizácií venujúcich sa dlhodobo problematike detí a mladých ľudí v Slovenskej republike) a zúčastňovali sme sa na zasadnutiach Výboru pre deti a mládež pri Rade vlády, kde sme skúmali dôležité medzinárodné i národné materiály zamerané na ochranu detí (napr. Národnú stratégiu na ochranu detí pred násilím)
- podporili sme odbornými návrhmi, priamou angažovanosťou a poskytovaním služieb rozvoj prirodinej a na dieťa orientovanej komunitnej a regionálnej politiky v 6 samosprávach (Prešov, Košice, Banská Bystrica, Žilina, Trenčín, Bratislava)
- prezentovali sme na domácich aj zahraničných konferenciách a v časopisoch príklady dobrej praxe v rôznych oblastiach: podpora a pomoc tehotným ženám v ohrození (Kukulíkovská sieť), Public Hearing – verejné vypočutie mladých ľudí vyrastajúcich v náhradných rodinách, fetálny alkoholový syndróm, rodinná mediácia ako účinný nástroj v práci s rodinami
- venovali sme sa advokácii práv viacerých detí za aktívnej účasti advokátskych služieb PRO BONO v spolupráci s nadáciou Pontis, z jedného z prípadov pripravujeme kauzistickú štúdiu
- podieľali sme sa na výskume „Rómske dieťa v nerómskej náhradnej rodine“ a podarilo sa nám doň zapojiť viac než 100 náhradných rodín (bol súčasťou projektu Vybraná skupina rómskych detí pre podporné programy inkluzie: rómske deti v nerómskej náhradnej rodine s podporou Nadácie Open Society Foundation realizovaného Katedrou sociálnej práce PF UMB v Banskej Bystrici)
- školili sme 20 dobrovoľníkov v rámci vzdelávacieho pobytu a viedli sme 2 víkendové stretnutia skupiny 22 laických poradcov, aby sme podporili ich osobnostný a poradenský potenciál
- na regionálnej a lokálnej úrovni sme realizovali množstvo iných aktivít (medzinárodný projekt „Prenos skúseností v oblasti systému starostlivosti o ohrozené deti z pohľadu jednotlivých aktérov na miestnej úrovni“ v Banskej Bystrici, sprevádzané bývanie v tzv. tréningových bytoch pre rodiny v ohrození v Prešove, stretnutia spolupracujúcich odborníkov v Žiline a iné)

2

RODINA V OHROZENÍ

Rodina nachádzajúca sa dlhodobo v nepriaznivej životnej situácii, keď zlá finančná a materiálna situácia, vzájomné konflikty, rôzne závislosti, osobnostná nezrelosť a nedostatok sociálnych zručností jej členov a iné ťažkosti ohrozujú zdravý vývin detí. V najhoršom prípade hrozí odňatie detí z rodiny. Tieto deti dlhodobo neprospievajú a strárajú. To, čo potrebujú najviac, je zažívať bezpečie, istotu a lásku zo strany svojich rodičov. Aby to rodičia napriek problémom dokázali pre svoje deti zabezpečiť, potrebujú dostať komplexnú pomoc ako rodina, a to v dostatočnej kvalite a rozsahu.

Čo robíme:

Poskytujeme systematickú sociálno-psychologickú pomoc rodinám s vážnymi problémami priamo v teréne. Rodiny osobne pravidelne navštevujeme, získavame ich dôveru a ochotu spolupracovať na riešení problémov. Analyzujeme s nimi situáciu, upozorňujeme na nevedomované súvislosti, radíme im, emocionálne ich podporujeme. Navštevujeme s nimi úrady a rozvíjame ich komunikačné a sociálne zručnosti, posilňujeme sebavedomie. Organizujeme podporné skupinové stretnutia rodičov, pobyty pre deti i pre celé rodiny. Naším cieľom je, aby sa komplexne zlepšila rodinná situácia a aby sa zabezpečilo lepšie prostredie pre výchovu detí.

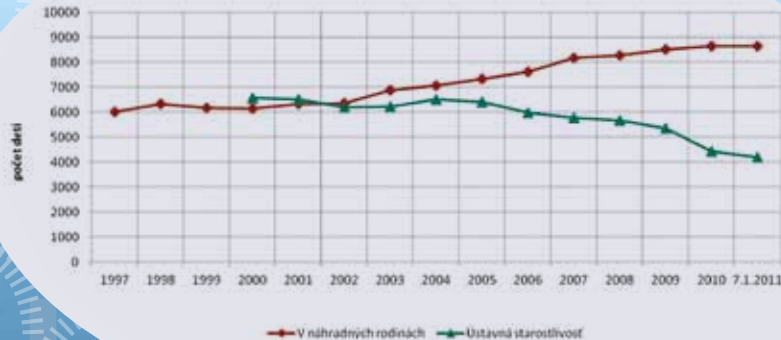
Fakty a čísla:

- pomáhali sme intenzívne a dlhodobo **144 rodinám v ohrození**, z čoho bolo v tomto roku **40 nových rodín**. Naše služby pomohli zvýšiť bezpečie detí a rodičovské zručnosti rodičov, podarilo sa predísť odňatiu detí z rodín do inštitúcií a do niektorých rodín sa deti mohli zasa vrátiť.
- pripravili a realizovali sme **2 víkendové pobyty** pre rodiny v ohrození, ktorých sa zúčastnilo **28 rodín**
- naše služby mali dopad na **334 ohrozených detí**

SYSTÉMOVÉ ZMENY – PROFESIONÁLNE NÁHRADNÉ RODIČOVSTVO

V roku 1996 sme uviedli do praxe novú formu rodinnej starostlivosti o deti – **profesionálne náhradné rodičovstvo** – v ktorej dnes žije takmer 1400 detí. Vďaka profesionálnemu náhradnému rodičovstvu je novonarodeným opusteným deťom okamžite poskytnutá rodinná starostlivosť a láskyplný individuálny vzťah. Významne to znižuje mieru ich traumatizácie a zlepšuje vyhliadky na bezproblémový duševný vývin. Dnes by už všetky deti do 6 rokov mali vyrastať v profesionálnych rodinách, pokiaľ nemôžu byť vo vlastnej alebo náhradnej rodine. **Podľa štatistík počet detí umiestnených v náhradných rodinách prevyšil počet detí vyrastajúcich v neosobnom prostredí inštitúcií.** Veríme, že tento trend bude pokračovať.

Veľmi živo je v detskom domove. Vrie to medzi vychovávateľmi aj medzi deťmi. Idú sa diať veľké zmeny. Zmeny zväčša prinášajú neistotu. Prichádzajú ľudia, ktorí sa chcú stať profesionálnymi rodičmi. Mnohí netužia, čo to vlastne je za povolanie. Keď to zistia, zasa odchádzajú. Niektoré deti túžia odísť do rodiny. Iné tvrdia, že v žiadnom prípade, veď „my sme starí domováci“. A potom, potajomky, oslovia staršiu paniu na chodbe, či by nezobrala aj ich... Snažíme sa vymyslieť plán, snažíme sa ošetriť procesy, snažíme sa, aby to bolo čo najmenej bolestné pre deti. Pre tie, čo odchádzajú, aj pre tie, čo zostávajú. Často to vyzerá inak. Občas aj zúfalo. Dnes už vieme, že to bolo dobre, že to malo zmysel. Vtedy sme si neboli celkom istí...

Milada Bohovicová

*(o transformácii Detského domova v Necpaloch,
pri ktorej bola v roku 1996 polovica detí umiestnených do profesionálnych rodín)*

3

TEHOTNÁ ŽENA V OHROZENÍ

Prežíva ťažké životné obdobie – tehotenstvo ju zastihlo nepripravenú. Je neistá, dezorientovaná. Partner sa spravidla k dieťaťu nehlási. Sama nemá dosť peňazí, aj bývanie má neisté. Doterajší život, pôvodná rodina a rodičia ju nevybavili potrebnými zručnosťami a postojmi na zvládanie takýchto situácií. Nemá ju kto podporiť. Hrozí, že si dieťa nechá vziať, alebo sa ho po narodení vzdá, alebo jej bude odňaté pre nedostatočnú starostlivosť – so všetkými následkami, ktoré z toho vyplývajú.

Čo robíme:

Vstupujeme s tehotnou matkou do individuálneho vzťahu. Pravidelne sa s ňou stretávame, povzbudzujeme ju, upokojujeme. Spoločne hľadáme možnosti zlepšenia jej situácie, osobne ju sprevádzame po úradoch a inštitúciách. Zvyšujeme jej schopnosť situáciu zvládať. Posilňujeme jej sebavedomie, vieru v seba ako rodiča. Hľadáme vhodné bývanie, podporné osoby, finančné aj materiálne zdroje, podporujeme vytvorenie zdravého pripútania matky s dieťaťom. To všetko preto, aby bola schopná postarať sa o svoje vlastné dieťa – kvôli nej samotnej, ale hlavne pre dobro dieťaťa.

Fakty a čísla:

- ● sprevádzali sme 11 žien obdobím tehotenstva, aby sme predišli odňatiu ich detí do detského domova
- ● podarilo sa nám so všetkými vďaka vzájomnej spolupráci rozšíriť možnosti riešenia ich zložitej sociálnej a životnej situácie. Pomohlo to, aby sa viaceré z matiek menej báli, ako to všetko zvládnu a viac si verili. Aj vďaka tomu sme **umožnili 12 novorodencom začať svoje detstvo s väčšou nádejou.**

Centrum Návrat v Prešove

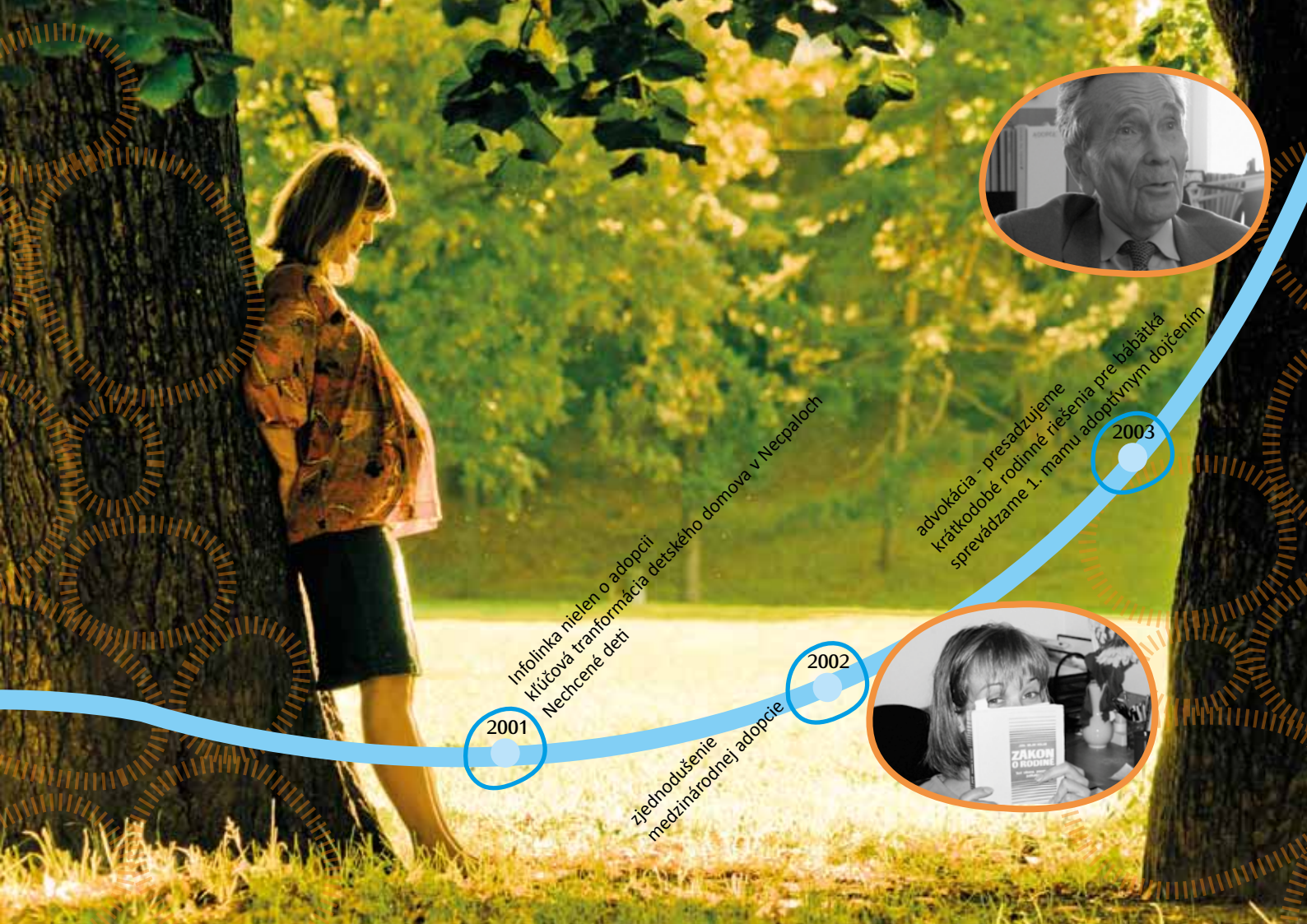
1997

1998

1999

Centrum Návrat v Žiline
Centrum Návrat v Banskej Bystrici

2001

Infolinka nielen o adopcii
kľúčová transformácia detského domova v Nepaloch
Nechcené deti

2002

zjednodušenie
medzinárodnej adopcie

2003

advokácia - presadzujeme
krátkodobé rodinné riešenia pre babátká
sprevádzame 1. mamu adoptívnym dojčením

4

OPUSTENÉ DIEŤA

Narodilo sa a jeho rodičia sa oň nevedeli, nemohli, alebo nechceli postarať. Ocitlo sa v inštitucionálnej starostlivosti. Navyše, je v očiach potenciálnych náhradných rodičov „málo atraktívne“ pre pestúnstvo či adopciu: je rómskeho pôvodu, má postihnutie, trpí chronickým ochorením, má viac súrodencov...

Hrozí, že celé detstvo stráví v detskom domove, bez rodiny, ktorá by mu mohla dať šancu na šťastnejšiu budúcnosť.

Čo robíme:

Vytvárame a aktualizujeme databázu znevýhodnených opustených detí, ktoré sa štátnym úradom nepodarilo umiestniť do náhradných rodín. Pre takéto deti aktívne vyhľadávame rodiny ochotné a schopné postarať sa o ne napriek znevýhodneniam. Poznáme osobnú históriu a zdravotný stav dieťaťa, zisťujeme kapacity a potreby potenciálnej novej rodiny. Rešpektovaním potrieb dieťaťa a možností rodičov zvyšujeme šance na šťastné detstvo dieťaťa v novej rodine. V špecifických prípadoch sa snažíme nadviazať spoluprácu s pôvodnou rodinou. Náš cieľ je, aby biologickí príbuzní fungovali pre dieťa maximálne podporne a mali s ním pravidelný a zmysluplný kontakt.

Fakty a čísla:

- našli sme novú rodinu 9 znevýhodneným deťom (s postihnutím, rómskym, súrodeneckým skupinám)
- hľadali sme rodinu 1482 deťom, ktoré sa ocitli v ústavnej starostlivosti
- venovali sme špeciálnu pozornosť 299 deťom, aby sme im ľahšie našli rodinu
- nadviazali sme v prípade 26 osamelých detí spoluprácu s ich pôvodnou rodinou, aby príbuzní boli pre deti k dispozícii aspoň do takej miery, do akej je to pre nich možné, keď už si ich v danom čase nemôžu vziať k sebe domov

začíname pracovať
s biologickou rodinou

2004

3-ročná materská pre
náhradných rodičov
Sedem magických rokov

2005

2006

laické poradenstvo

2008

partnerstvo rodiča a odborníka
pripravujeme 1. tehotnú ženu na
odovzdanie dieťaťa do adoptcie

2009

ponúkame rodinnú mediáciu
sietujeme odborné služby
vzdelávame profesionálnych rodičov
Public Hearing dospievajúcich z náhradných rodín

VÝVIN ODBORNÝCH SLUŽIEB

Za 20 rokov sme pripravili na náhradné rodičovstvo stovky rodičov, ktorí vytvorili domov pre približne 1000 detí. **Mohlo by sa zdať, že moment, keď dieťa vstúpi do novej rodiny je happyend.** Naša skúsenosť hovorí o tom, že ak má náhradná rodina uspokojiť všetky potreby prijatého dieťaťa, tak vstup dieťaťa do rodiny je začiatkom dlhej cesty. Náš odborný prístup sme od začiatku stavali na tzv. českej škole psychickej deprivácie prof. Matějčka a kol. Od roku 2004 sme našu odbornú pomoc obohatili o **teóriu attachmentu** (prípútania medzi rodičom a dieťaťom) podľa J. Bowlbyho. Uviedli sme do praxe masáže detí a **dotykovú terapiu**. Neskôr sme začali pracovať s **životnou históriou detí** a Knihou života prijatého dieťaťa. Do našej ponuky terapeutickej pomoci sme zaradili **hrovú a filiálnu terapiu**. V rámci podporných terapeutických služieb využívame **postupy systemickej a naratívnej psychoterapie, dyadickej a vývinovej psychoterapie, rodinnej terapie podľa V. Satirovej**. Pracujeme aj s **terapeutickými príbehmi**. Od roku 2006 sa venujeme **práci s rodinami v ohrození**, ktoré sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii – tzv. **sanácii rodín**. Cieľom našej odbornej podpory a sprevádzania je znižovať riziko, že deti budú v dôsledku sociálneho zlyhania rodiny vyňaté z rodinného prostredia a vystavené deprivácii a traume. V niektorých prípadoch sa snažíme podporovať udržovanie a rozvíjanie vzťahov medzi rodičmi a deťmi, ktoré im boli zo starostlivosti odňaté. **Ročne sa tak naša podpora dotýka priemerne 300 detí s ohrozeným detstvom.** Od roku 2008 **sprevádzame tehotenstvom ženy**, ktoré na narodenie dieťaťa nie sú dostatočne pripravené alebo sú v ťažkej materiálnej či sociálnej situácii.

Bude to už 10 rokov odkedy sme dostali dar. Komplexnejší pohľad na poruchy pripútania a hlavne prvé konkrétne systematické nástroje pomoci, aby sme sa od diagnostiky a konštatovania psychickej deprivácie detí mohli posunúť ďalej.

Spomínam si na deti, ktoré mali po príchode do nových rodín bloky a obtiaže prijať objatie, pohladenie. A ako sa tie deti v nežných dotykových hrách s mamou, tatou otvárali novej a bezpečnej skúsenosti, dôvere a vzťahu. Spomínam si živo na to, ako si vychutnávali masáž chrbta pri interaktívnej hre „sadenie záhradky“. A ako sa odvážila aj prijatá dcéra zažiť pocit blízkosti cez láskavý dotyk, keď videla ako si brat vychutnáva láskyplný kontakt s mamou.

*Zuzana Nováková,
sociálna poradkyňa, ktorá stála pri začiatkoch Dotykovej terapie v Návrate*

5

RODINA, KTORÁ SA ROZHODLA PRIJAŤ OPUSTENÉ DIEŤA

Bezdetná rodina, ktorá túžila po dieťati. Rodina, ktorá chcela z rôznych dôvodov okrem vlastných detí poskytnúť útočisko a lásku inému dieťaťu a rozhodla sa prijať opustené dieťa do adopcie, pestúnskej či profesionálnej starostlivosti. Čaká ich cesta v mnohom podobná výchove vlastného dieťaťa, ale v mnohom odlišná. Pre úspech takéhoto projektu je dôležité rodinu dobre pripraviť na všetky zvláštnosti a úskalia tejto rodičovskej cesty a potom ju v jej úsilí kontinuálne podporovať, povzbudzovať, radiť a riešiť s ňou prípadné ťažkosti s dieťaťom.

Čo robíme:

Ako subjekt akreditovaný Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR poskytujeme záujemcom zákonom predpísanú sociálnu, právnu a psychologickú prípravu na náhradné rodičovstvo. Po prijatí dieťaťa poskytujeme rodinám široké spektrum odbornej pomoci a špecializovaných programov, terapie a vzdelávania zamerané na zlepšenie vzájomného pripútania, liečbu psychickej deprívácie a dopadov traumy na dieťa. Náš prístup je profesionálny a zároveň osobný, partnerský a rešpektujúci.

2010

navrhujeme zmeny v systéme a legislatíve

2011

hovoríme o terapeutickom rodičovstve

2012

bilančná štúdia Transformácia náhradnej starostlivosti o deti na Slovensku po roku 1989 film Návrat s Návratom

Fakty a čísla:

- pripravili sme **171 žiadateľov na adopciu a pestúnstvo**, aktualizovali sme prípravu ďalším **65 žiadateľom**, vyškolili sme **23 nových profesionálnych rodičov**
- poskytovali sme dlhodobé odborné poradenstvo **216 náhradným rodinám**, ktoré sa starajú o **353 prijatých detí**. Naše služby priebežne poskytujeme **752 náhradným rodinám**.
- **sprevádzali sme 34 detí** a ich nových „rodičov“ v prvých mesiacoch ich vzájomného spolužitia
- priebežne sme poskytovali poradenstvo prostredníctvom telefonickkej **Infolinky nielen o adopcii (720 rozhovorov)** a **interaktívnej web poradne a mailovej poradne (438 rozhovorov)**
- **42 rodinám**, v ktorých žije **52 detí**, sme poskytli rôzne druhy terapie: **dotykovú terapiu (6 rodín so 6 deťmi)**, **filiálnu terapiu (15 rodín so 16 deťmi)**, **sandplay terapiu (3 rodiny s 2 deťmi)**, pracovali sme so **životnou históriou a knihou života (5 rodín so 7 deťmi)**. **Podporné terapeutické služby** sme poskytli **13 rodinám s 21 deťmi**, ktorým sme pomohli s ich traumami vďaka postupom systemickej a naratívnej psychoterapie, dyadickej a vývinovej psychoterapie, terapeutickým rozprávkam.
- V **3 rodinách** sme realizovali **rodinnú mediáciu** a **facilitovali sme kontakt dieťaťa s biologickou rodinou (1 dieťa)**.
- uskutočnili sme **10 vzdelávacích seminárov** a **15 víkendových vzdelávacích pobytov** pre náhradné rodiny a podieľali sme sa na **prvom týždennom vzdelávacom pobyte** pre náhradné rodiny s deťmi s **diagnózou FAS a FASD** v spolupráci s Asociáciou náhradných rodín
- v **22 mestách** metodicky vedieme **Kluby náhradných rodín**, na ktorých spolupracujeme s Asociáciou náhradných rodín
- vydali sme dve **publikácie** pre rodičov i odborníkov na podporu citlivého vedenia detí v náhradných rodinách: **Rob(i)me knihy života** (ako pracovať s životnou históriou dieťaťa) a **Čo môžete urobiť pre dieťa, ktoré ste si zamilovali?** (o podpore dieťaťa s rómskymi a polorómskymi koreňmi)

2013

2014

KOMUNIKAČNÉ PROJEKTY

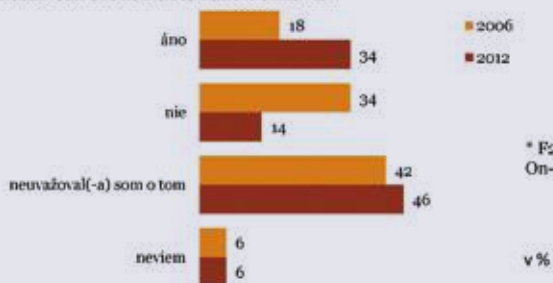
Vždy sme mali ambíciu ovplyvňovať verejnú mienku v prospech rodinných foriem starostlivosti o deti na Slovensku. Myšlienku náhradnej rodinnej starostlivosti a podporu hodnoty rodiny a detstva šírime od roku 2001 prostredníctvom komunikačných projektov (Najlepšie je s mamou a ocom 2002–2003, Neobjavené detstvo 2005, Adoptujte si náhradnú rodinu 2006, Pestúni 2008, Trilógia SPOLUPRISTOLE, USPÁVANIE, DOSPIEVANIE 2009–2011, Trilógia Detstvo potrebuje rozprávku, hru a smiech 2013–2015).

Podľa nezávislých pozorovateľov sa nám podarilo „odromantizovať detské domovy“ a posilniť medzi ľuďmi podporu rôznych foriem náhradného rodičovstva. Do pozornosti médií a verejnosti sa nám podarilo dať **rodinné formy starostlivosti o opustené deti**.

Iniciovali a odborne sme sa podieľali na realizácii výnimočného **dokumentárneho filmu Sedem magických rokov, viac ako 30 filmoch** o vzťahoch v rodine a o náhradnej rodinnej starostlivosti (Nechcené deti a iné) a dokument **Návrat s Návratom** o transformácii systému náhradnej starostlivosti na Slovensku.

Naše prarodinné **komunikačné projekty zasiahnu ročne viac ako milión ľudí**.

Viete si predstaviť situáciu, že by ste si adoptovali alebo vzali do pestúnskej starostlivosti dieťa z detského domova?

Komunikovať pomoc iným marketingovo „chrumkavo“ nie je dnes žiadna veda. Našťastie, táto cesta je po sérii dokumentárnych filmov Nechcené deti (1999, 2001, 2011) pre Návrat definitívne uzavretá. Od prvých televíznych premiér prešla dlhá doba a mnoho repríz, jedinečne popísaný sociálny fenomén mení svoje kontúry, životy detí s ohrozeným detstvom sa už odvíjajú podľa iných zákonov, skutočných, aj tých ľudských. Ale sila odkazu zakódovaného vo filmoch Mareka Šulíka, Jara Vojteka, Juraja Lehotského, či nenápadného Mareka Leščáka pretrváva.

*Lenka Hujdičová,
2006 – 2011 spoluvytvárala komunikačné kampane Návratu*

6

ŠIROKÁ VEREJNOSŤ

Spoločnosť, ktorá si žije vlastným životom. Vníma opustené a ohrozené deti ako okrajovú tému a reaguje na ňu nárazovo, najmä pri mediálnych charitatívnych projektoch, kde prevažuje emocionálne vydieranie. Jednotlivci, ktorí si uvedomujú svoju zodpovednosť na rôznej úrovni, od ľahostajnosti až po vedomú a aktívnu angažovanosť. Zavedenie proročných riešení do bežnej praxe je vo veľkej miere závislé od postojev, pocitov a zodpovednosti obyčajných ľudí.

Čo robíme:

Snažíme sa prístupovať k tejto téme citlivo a profesionálne. V úzkej spolupráci s umelcami a kreatívnymi ľuďmi komunikujeme s verejnosťou. Hľadáme zaujímavé spracovanie našich tém a optimálne kanály na ich prezentáciu. Využívame rozhlas, televíziu, internet, film, divadlo, tlač. Organizujeme interaktívne happeningy a kampane, zúčastňujeme sa festivalov. Originálnou formou priliehame pozornosť k našim témam a aktivitám, snažíme sa vyvolať diskusiu a zamyslenie. Naším cieľom je zvyšovať otvorenosť ľudí pre prijatie dieťaťa a citlivosť pre ozajstné potreby detí a zvyšovať toleranciu okolia voči rodinám, ktoré opustené dieťa prijali.

Fakty a čísla:

- v rámci komunikačného projektu „**Detstvo potrebuje rozprávku**“ sme v spolupráci s Nadáciou Orange vytvorili špeciálnu webstránku **rozpravka.navrat.sk**, ktorá obsahuje terapeutické príbehy, vyhlásili sme súťaž pre rodičov a verejnosť „**Pomôžme si rozprávku**“ a k tejto téme sme viedli **2 diskusie** (festival Pohoda a kníhkupectvo Artforum)
- zrealizovali sme **tlačovú konferenciu k unikátnej štúdii** „Transformácia náhradnej starostlivosti o deti na Slovensku po roku 1989“ – autorom je Návrat spolu s Nadáciou Orange a ďalšími partnermi
- zorganizovali sme a podieľali sme sa na **11 verejných prezentáciách** témy náhradného rodičovstva a podpory rodičovstva – **Deň rodiny** v Banskej Bystrici, Žiline a Trnave, **Festival na lúkach** v Zaježovej, **Kremnické gagy**, **Festivalu „9 dní o tom“** v Banskej Bystrici, v rámci ktorého sme otvorili výstavu fotografií so sprievodnými textami o detstve pod názvom „**Najviac zo všetkého**“
- publikovali sme články o náhradnom rodičovstve v **pravidelnej rubrike časopisu Dieťa**
- na našom webe www.navrat.sk sme zaznamenali vyše **4300 návštev mesačne** a na www.facebook.com/navrat.sk **denne komunikujeme s viac ako 1000 priateľmi** príbehy z našej dennej praxe (Z denníka Návratáka, Zápisky sanačička)

Finančná správa

Výkaz ziskov a strát k 31. 12. 2013

ÚČET	NÁKLADY	VÝNOSY
*501	Materiálové náklady	23 390,94 EUR
*502	Spotreba energie	4 373,95 EUR
*511	Opravy a údržba	1 376,78 EUR
*512	Cestovné	5 912,13 EUR
*518	Ostatné služby	104 225,56 EUR
*521	Mzdové náklady	213 449,20 EUR
*524	Zákonné sociálne poistenie	74 658,86 EUR
*525	Ostatné sociálne poistenie	60,27 EUR
*527	Zákonné sociálne náklady – sociálny fond	1 079,61 EUR
*528	Sociálne náklady	7 615,70 EUR
*538	Ostatné dane a poplatky	518,23 EUR
*541	Zmluvné pokuty a penále	9,00 EUR
*545	Kurzové straty	4,45 EUR
*546	Dary	1 893,96 EUR
*549	Iné ostatné náklady	2 956,29 EUR
*551	Odpisy DNM a DHM	8 536,86 EUR
*554	Predaný materiál	2 728,98 EUR
*591	Daň z príjmu	73,95 EUR
*644	Úroky z účtov v banke	70,92 EUR
*649	Iné ostatné výnosy	12 826,23 EUR
*654	Tržby z predaja materiálu	3 725,73 EUR
*662	Prijaté príspevky od právnických osôb	226 510,55 EUR
*663	Prijaté príspevky od fyzických osôb	31 941,22 EUR
*664	Prijaté členské príspevky	10,00 EUR
*665	Príspevky z podielu zaplatenej dane – 2%	46 538,66 EUR
*691	Dotácie	164 010,42 EUR
SPOLU	452 864,72 EUR	485 633,73 EUR
Zisk*		32 769,01 EUR

*Zisk, ktorý sme v minulom roku dosiahli, sme použili na kúpu vlastných poradenských priestorov pre Centrum Žilina, ktoré prinesú stabilizáciu poskytovania služieb pre klientov a zníženie režijných nákladov v budúcnosti.

Súvaha k 31. 12. 2013

ÚČET	AKTÍVA	PASÍVA
*021	Budovy, haly a stavby	131 649,97 EUR
*023	Dopravné prostriedky	42 786,08 EUR
*081	Oprávk k budovám, halám a stavbám	-47 756,42 EUR
*083	Oprávk k dopravným prostriedkom	-31 027,69 EUR
*112	Materiál na sklade	8 274,07 EUR
*211	Pokladňa	1 355,26 EUR
*213	Ceniny	0,00 EUR
*221	Peniaze na BÚ	125 562,67 EUR
*249	Ostatné krátkodobé fin. výpomoci	282,56 EUR
*311	Odberatelia	16 002,50 EUR
*314	Poskytnuté prevádzkové preddavky	1 094,64 EUR
*315	Ostatné pohľadávky	100 957,39 EUR
*321	Dodávatelia	735,03 EUR
*323	Krátkodobé zákonné rezervy	13 346,85 EUR
*325	Ostatné záväzky	1 148,52 EUR
*331	Záväzky voči zamestnancom	411,27 EUR
*333	Ostatné záväzky voči zamestnancom	23,00 EUR
*335	Pohľadávky voči zamestnancom	76,55 EUR
*336	Záväzky voči poisťovniam	2 812,49 EUR
*341	Daň z príjmu	60,91 EUR
*342	Daň zo závislej činnosti	556,69 EUR
*381	Náklady budúcich období	750,96 EUR
*384	Výnosy budúcich období	232 126,27 EUR
*391	Opravná položka k pohľadávkam	-5 176,00 EUR
*412	Fondy organizácie	2 793,53 EUR
*427	Ostatné fondy	265,55 EUR
*428	Nerozdel. zisk, strata min. rokov	59 690,12 EUR
*431	Hospodársky výsledok v schvaľ. konaní /zisk/	32 769,01 EUR
*472	Sociálny fond	4 266,54 EUR
SPOLU	347 919,16 EUR	347 919,16 EUR

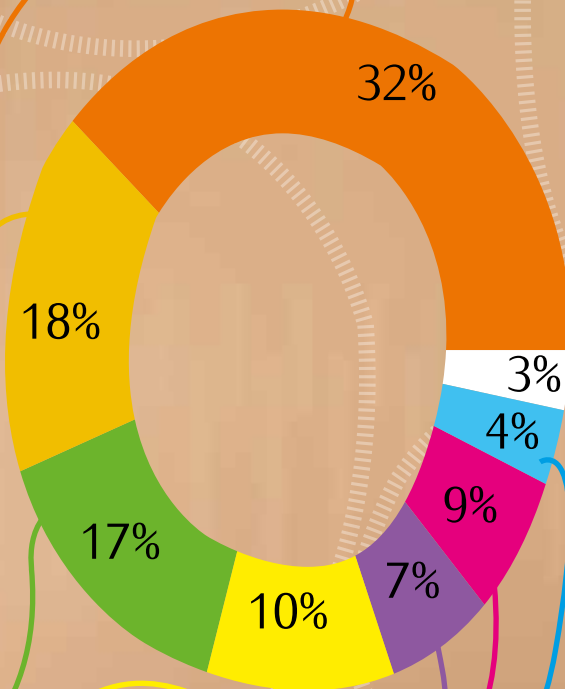
PRÍJMY	
Príjem z podielu zaplatenej dane FO a PO*	46 538,66 EUR
Samosprávne kraje <i>(Banskobystrický, Bratislavský, Prešovský, Trnavský, Žilinský)</i>	73 814,82 EUR
Mestá a obce <i>(Zvolen, Banská Bystrica, Prešov)</i>	7 715,50 EUR
Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny <i>(Banská Bystrica, Čadca, Prešov, Žilina, Zvolen, Námestovo, Galanta)</i>	60 445,60 EUR
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny	29 750,00 EUR
Nadácia Orange	32 946,00 EUR
Unicredit Foundation	30 321,71 EUR
Ekopolis	76 695,00 EUR
SOCIA	2 889,66 EUR
Iné nadácie <i>(Nadácia pre deti Slovenska, Nadácia Pontis, Nadácia OSF, Socia)</i>	15 086,54 EUR
Dary od fyzických osôb	31 941,22 EUR
Dary od právnických osôb	41 652,71 EUR
Zbierka „Advent 2012“	19 125,81 EUR
Ostatné príjmy <i>(príspevky od klientov za jednotlivé služby, predaj publikácií, úroky z bankových účtov, členské)</i>	16 710,50 EUR
SPOLU	485 633,73 EUR

*V roku 2013 bolo organizáciám poukázaných 93 065,17 EUR z podielu zaplatenej dane.

Suma 46 224,- EUR (viď tabuľka Príjmy) zodpovedá účtovnému spôsobu vykazovania príjmov z podielu zaplatenej dane (t.j. príjmy z podielu zaplatenej dane prijaté v roku 2012 a 2013, ktoré boli použité na úhradu nákladov na činnosť organizácie v roku 2013.

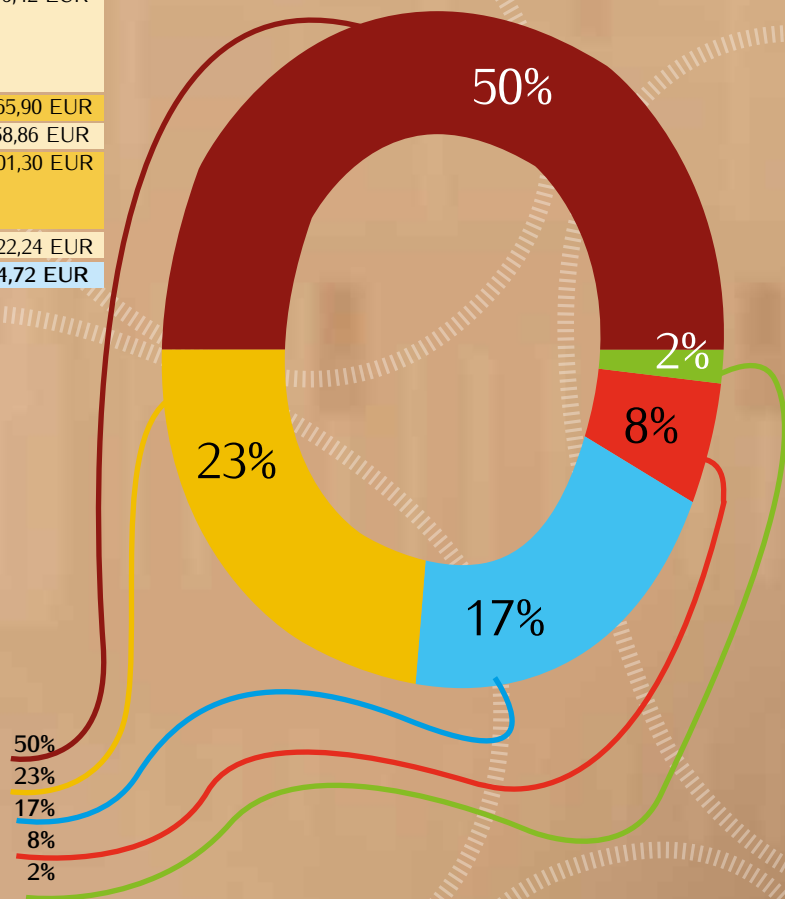
Finančné zdroje od nadácií **32%**
 Finančné zdroje zo štátneho rozpočtu **18%**
 Finančné zdroje od samosprávy, miest a obcí **17%**
 Príjem z podielu zaplatenej dane **10%**

Dary od fyzických osôb **7%**
 Dary od právnických osôb **9%**
 Zbierka „Advent 2012“ **4%**
 Ostatné príjmy **3%**

VÝDAVKY

Režijné náklady súvisiace so službami pre rodiny a deti <i>(nájomné, energie, cestovné, telekomunikačné náklady, náklady na pobyty rodín, terapeutické pomôcky, nákup pomôcok na kluby náhradných rodín, informačné materiály, kancelársky materiál)</i>	103 516,42 EUR
Mzdové náklady a honoráre za služby rodinám a deťom	228 465,90 EUR
Zákonné sociálne a zdravotné poistenie	74 658,86 EUR
Ostatné náklady <i>(dary, vzdelávanie zamestnancov, tlač publikácií, spracovanie účtovníctva, poistenie majetku, odpisy, bankové poplatky, daň z nehnuteľností)</i>	35 501,30 EUR
Náklady na mediálne a fundraisingové kampane	10 722,24 EUR
SPOLU	452 864,72 EUR

Mzdové náklady a honoráre za služby rodinám a deťom
Režijné náklady súvisiace so službami pre rodiny a deti
Zákonné sociálne a zdravotné poistenie
Ostatné náklady
Náklady na komunikačné a fundraisingové kampane

MaxAudit, s.r.o., D. Dlabača 775/33, 010 01 Žilina

**Správa nezávislého audítora
pre správnu radu organizácie Návrat, občianske združenie, Bratislava**

Uskutočnili sme audit príloženej účtovnej zvierky Návrat, občianske združenie, Bratislava, ktorá obsahuje súvahu k 31. decembru 2013, výkaz ziskov a strát za rok končiaci k uvedenému dátumu, a poznámky, ktoré obsahujú prehľad významných účtovných zásad a účtovných metód a ďalej vysvetľujúce informácie.

Zodpovednosť štatutárneho orgánu za účtovnú zvierku

Štatutárny orgán je zodpovedný za zostavenie tejto účtovnej zvierky, ktorá poskytuje pravdivý a verný obraz v súlade so zákonom o účtovníctve č. 431/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“) a za interné kontroly, ktoré štatutárny orgán považuje za potrebné pre zostavenie účtovnej zvierky, ktorá neobsahuje významné nesprávnosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby.

Zodpovednosť audítora

Našou zodpovednosťou je vyjadriť názor na túto účtovnú zvierku na základe nášho auditu. Audit sme vykonali v súlade s medzinárodnými auditorskými štandardmi. Podľa týchto štandardov máme dodržiavať etické požiadavky, naplánovať a vykonať audit tak, aby sme získali primerané úistenie, že účtovná zvierka neobsahuje významné nesprávnosti.

Súčasťou auditu je uskutočnenie postupov na získanie auditorských dôkazov a súmoch a údajoch vykázaných v účtovnej zvierke. Zvolené postupy závisia od úsudku audítora, vrátane posúdenia rizík významnej nesprávnosti v účtovnej zvierke, či už v dôsledku podvodu alebo chyby. Pri posudzovaní tohto rizika audítor berie do úvahy interné kontroly relevantné na zostavenie účtovnej zvierky účtovnej jednotky, ktorá poskytuje pravdivý a verný obraz, aby mohol navrhnúť auditorské postupy vhodné za daných okolností, nie však na účely vyjadrenia názoru na účinnosť interných kontrol účtovnej jednotky. Audit ďalej zahŕňa vyhodnotenie vhodnosti použitých účtovných zásad a účtovných metód ako aj primeranosti účtovných odhadov, ktoré urobil štatutárny orgán, ako aj vyhodnotenie celkovej prezentácie účtovnej zvierky.

Sme presvedčení, že auditorské dôkazy, ktoré sme získali, poskytujú dostatočný a vhodný základ pre náš auditorský názor.

MaxAudit, s.r.o., D. Dlabača 775/33, 010 01 Žilina

Názor

Podľa nášho názoru účtovná zvierka poskytuje pravdivý a verný obraz finančnej situácie organizácie Návrat, občianske združenie, Bratislava k 31. decembru 2013 a výsledku jej hospodárenia za rok končiaci k uvedenému dátumu v súlade so zákonom o účtovníctve.

12. mája 2014

MaxAudit, s.r.o.
D. Dlabača 775/33
OR OS Žilina, Sro/17945/L
Licencia SKAU č. 298
010 01 Žilina

Ing. Zuzana Petrovičová
Zodpovedný audítor
Licencia SKAU č. 956

POĎAKOVANIE

Veľmi si vážime pomoc všetkých, ktorí akoukoľvek formou podporili aktivitu Návratu v roku 2013. Bez Vašej podpory by sme nedokázali urobiť všetko to, čo ste si mohli prečítať v tejto výročnej správe. Ďakujeme!

Strategický partner:

Partneri:

KINSELLAR

ERSTE Stiftung

Mediálni partneri:

NGO partneri:

POĎAKOVANIE JEDNOTLIVCOM

Pravidelným darcom:

Ľubomír Ambróz
Juraj Balogh
Eva Beerová
Tomáš Bene
Andrea Berger
Svätopluk Betina
Helena Bilčáková
Daniel Blonský
Miroslav Boďa
Ivana Boledovičová
Lucia Borovská
Mária Cziko
Mária Drozdová
Miroslav Droždiak
Milan Duša
Jozef Filko
Marta Fílková
Rastislav Gálik
Juraj Gomory
Manželia Gregorovic
Dalibor Greško
Jana Gubalová
Anna Gutýánová
Pavol Habala
Mária Halušková
Elena Hanáčková
Iveta Hančáková
Hilveliisa Ukkonen
Beáta Hirt
Pavel Hřica
Zuzana Hromádková
Ján Hubáč
Peter Hubinský
Magdaléna Imrišková
Petra Janíková
Ľudmila Ježová
Martin Joniak

Miroslav Jurík
Pavol Kalling
Andrea Kalafutová
Pavol Kňaze
Peter Kočalka
Ľuboslav Kosír
Veronika Kováčsová
Peter Krčah
Stanislav Kret
Ivana Kučerová
Juraj Kušnierik
Zuzana Lafférová
Lubomír Lanátor
Martin Lovás
Martina Mackaničová
Jana Magdošková
Ján Machajdlík
Peter Majchrák
Alexandra Maňkošová
Juraj Marendiak
Alžbeta Marendiaková
Zuzana Mazanová
Jana Miháliková
Magdaléna Milová
Martin Minka
Martin Mojžiš
Pavel Mokráň
Attila Molnár
Jana Moravčíková
Štefan Muráň
Štefan Ondrišík
Martin Oros
Alžbeta Padyšáková
Peter Pařaga
Danica Paprnáková
Marek Pavlík
Alena Peničková
Zuzana Petrincová

Kludia Petrovská
Jozef Pobjecký
Daniela Pokorná
Zuzana Polomová
Viera Polomová
Peter Popluhár
Róbert Rothenstein
Milan Rejko
Katarína Ruppová
Ľuboš Rusnák
Oľga Shaw
Vladimír Sedmohradský
Jaroslav Skřivánek
Monika Smolová
Soňa Stajančová
Ivana Strauchová
Viktor Stupka
Danka Suchá
Samuel Surkoš
Alžbeta Szendreyová
Miroslava Šachová
Erika Škultétyová
Mikuláš Šostronek
Zuzana Šuteková
Pavol Šveda
Anna Sýkorová
Karol Takáč
Miroslav Torous
Ján Trník
Tomáš Turanský
Marek Všetička
Ľubica Vyhnanáková
Juraj Weisz
Marek Zibala
Vladimír Zoričák
Lenka Žampáková
Michal Žarnay

Za finančnú i nefinančnú podporu a spoluprácu:

Ida Adolfová
Jozef Alaksa
Ďuro Balogh
Michaela Bendáková
Michal Béreš
Miroslav Boďa
Alžbeta Brozmannová
Rodina Butekovicov
Michal Czudek
Samuel Daniš
Martin Dubovský
Natália Fančovičová
Lucia a Andrej Foltínovic
Rastislav Gálik
Rodina Gregorovicov
Oľga Hátasová
Alfonz Haviar
Tomáš Hetttych
Beáta Hirt
Ján Hornáček
Alenka a Tibor Horváthovic
Rodina Hvorečnjých
Július Ilvovský
Marcel Imrišek

Filip Jančo
Andrej Jankuliak
Ján Jurkovič
Rodina Kebluškovcov
Monika Kompanťková
Beáta Konkoliová
Barbora a Pavol Kotešovský
Tibor Kovacs
Juraj Kušnierik
Lena Kušnieriková
Mírka Lacová
Anton Lucký
Milena Maková
Eva Maňáková
Alexandra Maňkošová
Alžbeta Marendiaková
Lýdia Marošiová
Renáta Matejová
Lenka Medvecká
Alexandra Michalíková
Zuzana Mojižšová
Filip Pacalaj
Tomáš Petko
Daniela Pokorná
Danka a Peter Popluhárovci

Marián Preis
Juraj Poliak
Daniel Pokorný
Margita Porubčanská
Darina Purdeková
Vladimír Randa
Milan Rejko
Magda Repaská
Gabriel Sabo
Iveta Straková
Rodina Svitaňovcov
Michal Šaling
Janka Šolcová
Martin Štoffa
Marek Šulík
Marián Tomašec
Hilveliisa Ukkonen
Martin Vařovský
Miriam Vargová
Jana Voberová
Denisa a Richard Veselski
Juraj Végh
Andrej Vlk
Atexej Zlocha

Advokátskej kancelárii JUDr. Branislava Krivošika
Advokátskou kanceláriou JUDr. Stanislava Jakubčika
Advokátska kancelária JUDr. Jána Čarnogurského
Advokátska kancelária JUDr. Róberta Faturu
Zamestnanci Schneider Electric Slovakia
Zamestnanci UniCredit Bank Slovakia
Zamestnanci IBM Slovensko
FBE Bratislava, s.r.o.
Termotechna, a.s.

Ďakujeme všetkým, ktorí sa finančne alebo prakticky podieľali na kúpe priestorov pre Centrum Návrat v Žiline.

**Centrá pre náhradnú rodinnú starostlivosť
a centrá pomoci rodine**

Návrat / Centrum Návrat v Bratislave

Šancová 42, 811 05 Bratislava

tel.: +421 252 444 361

sanácia rodín: +421 918 111 155

navrat@navrat.sk

Poradenské miesto v Trnave

Trhová 2, 917 01 Trnava

mob.: +421 917 649 478

navrat@navrat.sk

Centrum Návrat v Prešove

Svätoplukova 12, 080 01 Prešov

tel., fax: +421 517 711 679, +431 918 391 019

navratpo@navrat.sk

Centrum Návrat v Bardejove

Radničné nám. 12, 085 01 Bardejov

tel.: +421 544 795 498, +421 918 653 818-9

navratbj@navrat.sk

**Centrum Návrat v Banskej Bystrici a Centrum
pomoci rodine Bazalka**

Dolná 9, 974 01 Banská Bystrica

tel., fax: +421 484 143 897, +421 907 518 180

Bazalka: +421 918 653 817

navratbb@navrat.sk, bazalka@navrat.sk

Centrum Návrat v Žiline

Ulica Republiky 31, 010 01 Žilina

tel., fax: +421 417 234 273, +421 907 706 523

navratza@navrat.sk

Poradenské miesto v Trenčíne

mob.: +421 907 706 523

Aktuálne kontakty na **Kluby náhradných rodín**
nájdete na www.navrat.sk.

Infolinka nielen o adopcii: +421 907 80 80 80
www.navrat.sk

Návrat, o.z. je registrované na MV SR
pod číslom VVS/1 – 900/90-10539.

Návrat poskytuje služby ako akreditovaná
organizácia na základe rozhodnutí MPSVaR SR
číslo 1993/2006-I/21 AK a 28630/2006-I/21 AK.

Sberbank Slovensko

Číslo účtu: 4000 458 116/3100

IBAN: SK14 3100 0000 0040 0045 8116

SWIFT: LUBASKBX

IČO: 31746209

PRE Naš

je najviac
všetkých

VŠETCI STOL

Podporte Návrat
formou trvalého príkazu
v akejkoľvek výške. Ďakujeme!

trvalý
návrat

www.trvaly.navrat.sk